

SUOMALAISEN VIULUNRAKENNUKSEN HISTORIAA OSA 1

Suomen Viulunrakentajat ry aloittaa artikkelisarjan, joka valottaa suomalaisen viulunrakennuksen historiaa. Artikkelit tulevat julkaisemaan yhdistyksen jäsenkirjeen liitteenä.

Artikkelisarjan ensimmäinen osa kertoo viulunrakentaja Antti Niklanderista, jota pidetään varsinaisesti ensimmäisenä merkittävämpänä suomalaisena ammattiviulunrakentajana.

Toimittanut Tapio Vainisto

Anders Viktor (Antti) Niklander syntyi 5.8.1867 köyhän perheen kolmantena lapsena Orimattilan Keiturin kylässä. Isä oli mylläri. Pienessä ja ahtaassa kodissa eläneellä perheellä toimeentulo oli niukkaa, joten jokainen joutui heti kynnelle kyettyään hoitamaan itsensä ja asiansa omin voimin. Antin sisäisessä minässä alkoi jo pienestä pitäen soida sävelet ja soinnut. Yhdessä hieman vanhemman veljensä Nestorin kanssa Antti alkoi soittaa viulua ja vähitellen kulki hänen kanssaan ilonpitäjänä häissä ja tansseissa, myös kotiseutunsa ulkopuolella. Kuten yleensä käy, että ruokahalu kasvaa syödessä, ja niinpä Antti matkusti eräänä päivänä Helsinkiin mieli rikkaana uskosta ja luottamuksesta tulevaisuuteen.

Niihin aikoihin Robert Kajanus oli perustanut orkesterikoulun toiminnan ja vuonna 1885 Antti Niklander aloitti siellä Arthur Lindforsin oppilaana. Antti opiskeli ahkerasti ja jo parin vuoden kuluttua Kajanus hyväksyi hänet, ensin oppilaana ja jonkin ajan kuluttua vakinaisena jäsenenä orkesteriinsa toisen viulun soittajaksi, jollaisena hän sitten toimi koko orkesterissa olonsa ajan eli vuodesta 1889 vuoteen 1908. Tällöin hän erosi orkesterista ryhtyen hoitamaan yksinomaan vuonna 1900 perustamaansa soitinliikettä Kasarminkatu 25:ssä. Hänen kerrotaan valmistaneen ensimmäisen viulunsa 1890.

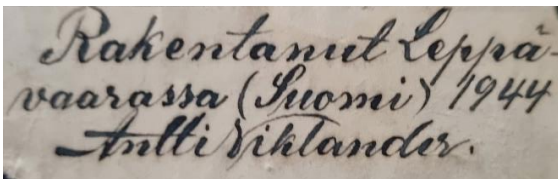
Jo ollessaan orkesterikoulussa, ensin opiskelijana ja myöhemmin opettajana ja nuottikirjaston hoitajana, hän tunsu suurta kiinnostusta soittimiin ja pian hän joutuikin korjailemaan, paitsi omia soittimiaan, myös tovereittensa soittimia, viuluja, jousia ym. Taitavana ja lahjakkaana hän sai kehoituksia jatkaa opiskelua soitinten korjaajana ja rakentajana. Niinpä hän lähtikin vuonna 1896 Berliiniin kuuluisan viulunrakentajan ja viuluteoreetikon Oswald Möckelin luo, jolla matkalla hän viipyi kahdeksan kuukautta. Niklander sai Möckeliltä mitä parhaimmat todistukset ja suositukset viulunrakentajana. Myöhemmin hän vielä jatkoi viulunrakennuksen opintojaan mm. Schneiderin luona Böhmin Schönbachissa.

Antti Niklander oli jo ennen ensimmäistä Saksan matkaansa solminut avioliiton Anni Törnqvistin kanssa, joka oli ruotsinkielisestä kodista ja ammatiltaan kansakoulun opettaja. Anni oli syntynyt 1866 Iitissä Marlebäck:in kartanossa. Hän oli todellinen kodin hengetär ja hoiti kotinsa mallikelpoisesti. Opettajan ammatin lisäksi häneltä riitti aikaa myös auttamaan soitinliikkeen töissä, joka laajeni ja monipuolistui.

Seuraavat vuosikymmenet olivat Niklanderille tuloksellisen toiminnan aikaa: liike menestyi hyvin ja kauppasuhteita solmittiin ulkomaita myöten. Mutta ei vain kauppianaan, vaan myös viulunrakentajana ja korjaajana Niklander saavutti jopa kansainvälistä mainetta. Todisteena hänen taidoistaan on hänen rakentamansa yli sata viulua, joista osa on ulkomailla. Myös säveltäjämestari Jean Sibelius on omistanut Antti Niklanderin tekemän viulun.

Hän lopetti liikkeen vuonna 1938, jolloin hän vetäytyi puolisonsa Annin kanssa Leppävaaraan vastikään rakennuttamaansa huvilaan, jossa heidän oli tarkoitus viettää elämänsä ehtoopuolta. Siellä Antti kuitenkin jatkoi puuhastelua viulujen parissa. Hänellä oli piharakennuksessa tila, jossa hän tunsii viihtyvänsä ja jossa rakenteli ja korjaili viuluja.

Hän osallistui vuonna 1950 Ruotsissa Sveriges Fiolbyggareförbund:in järjestämään kilpailuun ammattilaissarjassa viululla, jolla sai ääniarvostelussa 28 pistettä 40:stä maksimipistemäärästä ja käsityöstä 26 pistettä 40:stä. Samassa kilpailussa oli myös jousenrakennussarja, johon Antti laittoi kaksi joustia. Toinen jousista sai 1. palkinnon. Hänet nimettiin Suomen Viulunrakentajat ry:n kunniajäseneksi no. 1. Kolme viulua häneltä jäi kesken-eräisiksi, joista kaksi on päivätty 1949 ja yksi 1950.

Anni Niklanderin kuoltua marraskuussa 1944 jatkoi Antti yksinäistä elämää huvilassaan. Luonteeltaan Antti oli tosi hämäläinen, sopuisa, ystävällinen ja avulias sekä luotettava. Juuri tämä suuri luottamus johtikin siihen, että entisen köyhän mylläriin pojan omaisuus alkoi karttua, tuntuvastikin. Avioliitto oli lapseton. Siksi Niklanderin pariskunta oli jo usean vuoden ajan miettinyt jälkeenjäävän omaisuutensa sopivaa ja heidän mielestään tyydyttävintä järjestelyä. Heille syntyi ajatus muodostaa säätiö, joka tulisi tukemaan suomalaista säveltaidetta, erikoisesti vähävaraisia opiskelijoita, joiden vaikeudet Antti Niklander oli omakohtaisesti saanut oppia nuoruudessaan. Vasta vuonna 1948 kertoi Antti suunnitelmistaan hyvälle ystävälleen Lepo Laurilalle. Helmikuussa 1951 Antti rupesi saattamaan testamenttiaan valmiiksi. Niinpä testamentti sitten valmistuikin lakit. tri Tauno Suontaustan edesauttamana, ja aivan ”viittä vailla”, koska papereiden valmistuessa Anttin kunto oli jo hyvin heikossa kunnossa. Hän joutuikin pian testamentin valmiiksi tulon jälkeen Espoon sairaalaan, jossa hän 6. päivä marraskuuta 1951 kuoli. Sairaana ollessaan myönnettiin Antille kesäkuussa taloustirehtöörin arvonimi.

Keväällä 1951 perustettiin Anni ja Antti Niklanderin säätiö. Perustamisvaiheessa säätiön varallisuus oli noin 40 miljoonaa markkaa. Varallisuus koostui mm. 32 viulusta, 3 altosta ja 11 sellosta. Arvion soitinten arvosta oli tehnyt viulisti Arno Granroth. Kokoelman viuluista mainittakoon eräs viulu, jonka on tehnyt turkulainen Johan Lindström vuonna 1814. Lisäksi varallisuuteen kuului kaksi kiinteistöä Helsingissä ja yksi Espoossa. Perustettaessa säätiön hoitokuntana toimi viisi nimekästä musiikkialan toimijaa: musiikkitirehtööri Lepo Laurila, lakitieteen tohtori Tauno Suontausta, maisteri Taneli Kuusisto, muusikko Armas Karsti ja kapellimestari Jussi Jalas. Vuoden 1952 lokakuussa säätiö liitettiin Suomen Kulttuurirahaston alaiseksi rahastoksi.

12.marraskuuta 1951 siunattiin Antti Niklander haudan lepoon Hietaniemen kappelissa. Maisteri Taneli Kuusisto soitti aluksi J.S.Bach:in Adagion, jonka jälkeen Helsingin kaupunginorkesterin jäsenistä koottu jousiyhtye soitti R. Kajanuksen Adagietton. Ruumiin siunauksen jälkeen professori Yrjö Selin ja jousiyhtye soittivat G.Tartinin Graven ja vielä Sibeliuksen Andante festivo. Seppelten laskussa ensimmäisenä arkun ääreen astuivat Anni ja Antti Niklanderin säätiön hallituksen jäsenet, jolloin säätiön puheenjohtaja, musiikkitirehtööri Lepo Laurila piti pitkän puheen. Tämä puhe on tallessa. Suomen Viulunrakentajat ry:n puolesta puhui tekn.tri V.V.Kolho tuoden julki kiitollisuuden tunteet yhdistyksen kunniajäsentä ja taitavaa opettajaa kohtaan. Seppelien ja adressein vainajaa olivat muistaneet mm. Radio-orkesteri, Helsingin kaupunginorkesteri, Fazerin musiikki-kauppa, Westerlundin musiikkikauppa, Jukka Bergman ym. Lopuksi virren jälkeen Taneli Kuusisto soitti Beethovenin Surumarssin.

Suomen Kulttuurirahaston alainen Anni ja Antti Niklanderin rahasto jakaa vuosittain apurahoja musiikin opiskeluun ja joka neljäs vuosi viulunrakennuksen opiskeluun.

viulu Antti Niklander 1927